

Säämi kulttuurarkkâdâh siäilut sämikielâid já säämi ärbitiädu

Iä säärnu tuušij tiet ”arkkâduvai aarnijn”. Tobbeen pápárij já maapij siste kávná aainâs koovjâid mutâ meid veikâ maid mávsulijd, jis višá váhá jieñâlubbooht ruggâđ. Motomin ferttee kuittâg meid tiettiđ ete maid ocá, amas aabâs lappuđ.

Muu pargopäikki lâi moonnâm ive porgemáánu ráájist taan ive keesi räi Oulu ollâopâttuv Giellagas-instituut Säämi kulttuurarkkâdâh. Rievti miel mun lijjim tobbeen siivilpalvâlâsâst mutâ kale mun tom kuittâg masa olmâ pargon kočoččim. Säämi kulttuurarkkâduvâst siäilutteh noomâs miel puohlágán ark-kâdâhamnâstuv, mii lahtoo sämikielâid já -kulttuuráid.

Arkkâdâh ij lah tiäđustkin tuše siäiluttem várás, peic ton amnâstuvah láá tárguttum meiddei kiävtun. Tast lii stuorrâ iše sämikielâ já -kulttuur máttááttâsâst já tutkâmušâst: Instituut uáppeeh eelih arkkâduvâst távjá om. ucâmin tiäđu, kâldeid já materiaal kursâ-teikâ loppâpargoidis várás. Ain motomin puátá taggaar-uv koččâmâš, ete ličij-uvsun arkkâduvâst motoom hyelhist tiäđu, veikkâba jienâpäädi. Mangii miinii kávnoo-uv, já te kojâdeijee piäsá kuldâliđ madâräijihis tâi -ááhus mainâsijd joba luuvij iivij tyehin. Siämmást arkkâdâh fáálá šiev máhđulášvuodâ sämikielâi já -kulttuurij iäláskitmân já naanoodmân.

Taan čoovčâ mun algâttim Giellagasist tuáhtáruápuidân. Náguskirje fáddán mun lam valjim anarâškielâ,

já eromâšávt ááigum tutkâđ ton kielâoopâ. Anarâškielâ kielâoopâst ij lah ubâlohán meendu ennuv tutkâmuš, já eromâšávt váilu tiäđu tast ete maggaar tot lii taan ääigi, ko iäláskittempargo lii lamaš joođoost jo muáddlov ihheed. Mangâsijn láá arvâlâsah ääšist já vissásávt olmâ tiäđu-uv, mutâ toid arvâlâssáid kolgâččij kavnáđ torjuu tutkâamnâstuvâst já vala pieijâđ pargo puátusijd kirje luuhij kooskân.

Tutkâmuš várás mun tarbâšâm anarâškiel jienâamnâstuv, mutâ mon ennuv tot Säämi kulttuurarkkâduvâst kávnoo? Majemui rekigij miel tobbeen láá ohtsis suulân 85 tijme verd jienâpäädi, main láá sahhiittállum kuttlov informant – aabâs mudágávt. Enâmus materiaal lii algâalgâst lamaš Kotus nurâlduvâst, maid ei. Laitis Lea já Rissas Pirjo lává 70-lovvoost Anarist paddim.

Eidu anarâškiel jienâpaadij vädisvuottân lii taan muđdoost kuittâg tot ete mist iä lah siskâldâstiäđu ko 18 tijmeest adai 21 prosentist. Ain ucceeb lii taggaar amnâstâh mii lii meid litteristum adai čallum tekstâháámán, tuše mottoom tijme verd. Taat meehâš ete jis kiinii halijdiš tutkâđ taid, te tot ferttee jieš kuldâliđ ja litteristiđ jienâpaadij olssis ovdil ko piäsá olmânáál porgâđ.

Taan čoovčâ ráájist tile kolgâččij kuittâg váhá puárránškyettiđ. Giellagas-instituutist láá algâttâm kielâteknologiaproojeekt, mon ooleest älgih systemaatlávt sirded ELAN-tiäturohjelmân puáris litte-

Čallee pargoost toimâttuvâstis.

Kove: Markus Juutinen

raatijd já meid pyevtittiđ uđđá litteraatijd njuolga tohon. Projektist pargeh puoh kulmáin sámi kieláin, maid Suomást sárnuh. ELAN-ohjelm lii ton tááhust pyeri, et tast puáhtá siämmást sehe luuhâđ teevstâ já kuldâliđ jienâ. ELANáin lii meid älkkee uuccâđ sehe kielâ- já kulttuurtiáđu veikâ mon stuorrâ amnâstâh-meereest, ko ij taarbâš om. sierâ keččâđ jyehi litteraattiätuvuárhá čoodâ.

Na jis tääl šoodái mielân tuđhâškyettiđ veikkâba anarâškiel arkkâdâhmaterial teikkâ kuullâđ jieijâs huolhijđ maainâstmin, te maht tot tibi luhostuvá? Hiálpust: vääldi ohtâvuodâ Säämi kulttuurarkkâdâhân čujottássáin ska@oulu.fi já muštâl siämmást, mii aášijđ kiásut teikkâ mast halijdah uuccâđ tiáđu. Instituut pargeeh išedeh mielâstis ovdâskulij. Ij lah pággu puáttiđ ubâ puáttiđ Oulun jis ij peesâ, tastko pyehtip vuolgâttiđ amnâstuv kuus peri veikkâ CD-häämist. Ton lasseen mij tiädust-uv vâldip vuástá uđđá material-uv. Jis tun lah om. paddim mottoom kielâmiáštar teikkâ nuurrâm maidnii muide, maid puávtáččij vuorkkiđ arkkâdâhân, čäälist mijjân te sooppâp amnâstuv luovâtmist. Kevttimiävtuid uázžu jieš miäruštállâđ, epke mij addel material kiássán lovettáá.

Jieččân tutkámpäälgis lii vala aabâs aalgâst, adai pyehtivetted puáttiđ kojâdâllâđ náguskirje piärán tolemustáá neelji ive keččin. Mun iiskâm ain tyellit-tälli čälistid Anarâš-loostân-uv váhá maidnii tast ete maht pargo ovdán. Jiemhân mun taam poorgâ tuše olssân peic puoh anarâššáid já anarâškielâ sárnoid.

Jukka Mettovaara

Kove: Markus Juutinen

